

Botos Kata: A hazai iparpolitikáról

(Miben van igaza, és miben nincs Bod Péter Ákosnak?)

Az feltétlenül igaz, hogy a külföldi tőkebevonásra alapozni a fejlesztést roppant kockázatos. Csak akkor jelent – a béreken, adókon keresztül – pénzügyileg pozitívumot, ha devizát hoz, és exportja révén devizában kitermeli a profitkiutalást, meg minimum a saját import-szükségletét.. De a természeti környezetet terhelő beruházások esetén a fenti szemponton túl még azt is figyelembe kell venni, hogy azok hogyan hatnak a természeti erőforrásokra.

Adottak e a természeti feltételek az akkumulátorgyár telepítéséhez? Ez is jogos felvetés BPA részéről. Amíg az előző – a deviza-megtérülés – talán még elmondható az akkugyár beruházásról; a víz és energia terén azonban már nagyobbak a kérdőjeleim. (Egyáltalán, az a legfőbb kérdőjelem, hogy *a releváns adatokat* miért nem tudhatjuk meg hozzáférhető forrásokból, mi, meg a hozzánk hasonló értelmiségiek, szakemberek, és a lakosság, a közönség is. ha már elég sok magyar állami pénz ráfordításáról van szó?) Nem elégít ki, hogy a kínaiaknak érdekük. Nekik nyilván, hisz jó dolog bent lenni az EU-ban. Izgalmas kérdés valóban, hogy a munkaerőt is importálni kell. Így még a béreknek is csak egy hányada lesz igazából a magyar GNI része.

Az is tény, hogy a közepes fejlettségi szint(ünk)ről nehéz fentebb jutni. Meg hogy a magyar oktatásügy a béka feneké alatt van, s hogy a magyar fiatalok elmennek külföldre. Igaz, hogy alacsony az idegen nyelvtudás nálunk.

De mindezekért egyedül a kormányt felelősségé tenni, nos, ez több mint ostobaság.

BPA szinte semmit nem beszél a dolgok mélyebben fekvő okairól.

1981-hez hasonlítgat, mondván, iparpolitikai szempontból hasonló a helyzet. De nem szól igazából a magyar eladósodás mélyen fekvő okairól, amely 1981-ben kritikus szintet ért el. Minden mást meghatározott! Arról, hogy 1981-ben be kellett lépünk- az oroszok engedélye nélkül az IMF-be, mert országunk a pénzügyi csőd szélén állt.

S ezt a lépést ugyanaz a Medgyessy Péter javasolta és valósította meg, aki az irreális forintfelértékelést szorgalmazta 1976-ban... Azzal a politikai indokolással, hogy az infláció aláásná a tömegek életszínvonalát, és így a politikai stabilitást. Most ugyanezen okból, azért, *hogy a politika tovább gördülhessen*, az IMF-hez fordulást javasolt, s vitte felvételi kérelmünket Washingtonba.

Abban persze igaza van BPA-nak, hogy a magyar kormány az olajár-robbanásra a hetvenes évek derekán nem adott helyes feleletet, mint pl. a nyugatnémetek, akik igen gyorsan energia-takarékos gyártásra álltak rá.

Miért nem tettük ezt meg? *Mert nekünk nem volt mire*. A németeknél már szinte a fiókban volt a szükséges technológia, csak, amikor még olcsó volt az olaj, nem volt érdemes elővenni. Náluk egyébként a szükséges beruházáshoz pénzt szerezni sem volt probléma...

Nálunk valóban ostobán reagált 1977-es külgazdasági stratégiájával a Kádár kormány - melleleg Medgyessy Péter segítségével – úgy indokolván, hogy „lefogja az infláció begyűrűzését” a forint felértékelésével. Íme, jól látszik, hogy az akkori kormányzat a pénzügyeket pusztán alázatos eszköznek tekintette. Az OT is, ahol BPA akkor dolgozott... *A pénzügyek nem mechanikus eszköz, a pénzügyek iránytű*, amely megmutatja, merre kell menni. Ha mesterségesen eltorzítjuk, akkor nem mutat jó irányt.

Márpedig ez történt a hetvenes években, és az OT –úgymond - nem vette észre. *Mert csak forintban gondolkodtak*, a devizához nem értettek. (Az 1980-as években az OT-ban dolgozó BPA lett 1991-ben az MNB elnöke, Surányi György felváltója az elnöki székben.. . Sajnos, Antall Józsefnek se volt túl sok ismerete a pénzügyek természetéről.)

Beszél BPA az interjúban iparpolitikáról; s kérdezője is roppant „okosan” érdeklődik: *hogy vajon nem lett volna-e érdemes magasabb minőségi szintre törekedni*. Mintha ez csupán döntés kérdése lett volna.

Lásd: szabolcsi alma. Az oroszok ugyanannyit fizettek a hűtőházban tárolt almáért, mint a frissen kiszállítottért. *Nem volt érdemes* – a pénzügyi kalkuláció szerint- tempírozottan kiszállítani, mert nem térült volna meg a beruházás,

amivel eltartották volna addig. Ezt ki tudták otthon számolni. Követték tehát az érdekeltségi jelzést itthon... Forintban...

A hiba a KGST mechanizmusában volt. De ebbe a rendszerbe azonban mi nem saját jószántunkból kerültünk be.. Nem választás kérdése volt 1945 után - s főleg nem 56 után –, hogy szovjet gyarmat maradjunk, vagy – miként a semleges osztrák állam –, jól prosperáljunk ... Ezt fegyverrel 1956-ban a szovjet hatalom eldöntötte- és senki nem húzott ujjat vele a Nyugat részéről...

Az 1968-as magyar reform a későbbiekben értelmes próbálkozás volt, *de csak fél-reform*, mert a devizakérdést (*konvertibilitást*) nem oldotta meg. (Megjegyzem, ezt a kérdést a magyar szakirodalom – rajtam kívül – sose emelte ki.)

A Medgyessy-hozta intézkedés 1977-ben véglegesen eltorzította a magyar piaci szereplők látását: nem tudták, nem érzékelték, hogy a szocialista piacra *többet eladni, mint muszáj*, nem jó dolog...

Egyébként, *akartak* némi minőségi (és mennyiségi) fejlesztést is megvalósítani a magyar vezetők (lásd :Keserűné könnyűipari miniszter programja, a szovjet export céljaira); hiszen ezért vettük fel a hitelt Nyugatról. De közbejött az árrobbanás, és kicsit később *a kamatrobbanás* az USA-ban. Örültünk a következő évtizedekben, ha ki tudjuk fizetni a magasabb energia árakat az oroszoknak, és a hitelek kamatait – újabb felvett hitelekből – a tőkés hitelezőknek... Még ekkor se tudták a vállalataink, hogy mi az ábra, hiszen a *magyar vállalatok a 80-as években is rubel-exporttöbbletre törekedtek*, s el is érték azt... Csak forintban gondolkodtak, továbbra is!! A követeléseinkért aztán 1990 után érdemben *nem kaptunk semmit*...

(Ezt az emberek nem tudták, nem értik ma sem. csak azt tudják, hogy ők becsülettel megdolgoztak annak idején a nyugdíjukért... És most miért alacsony?)

Lám, a pénzügyi ismeretek nélkül nem lehet a kérdésre jó válaszokat adni.

Hogy lehet azonban, hogy egy volt ipari miniszter, egy volt MNB elnök ezt ne értené.... De azt se tudom, hogy BPA, mint politikus, hogyan beszélhet a *szolgáltatások felé fordulásról* a szocialista érásban, pl. a telefonoknál. Hiszen tudnia kellene, politikai ismeretei alapján, hogy a diktatúrának nem volt

érdeke a polgárok közötti gyors, közvetlen kapcsolat... A magyar ipar viszont e téren nem volt fejletlen, szállította is – a szovjet piacra – a kolhoz-központokat... Szállíthatta volna a hazai szolgáltatók felé is. De ez a politikának nem volt prioritás, sőt. Az oroszoknak meg kellett ... Nem a magyar lakosság igényeinek kielégítésére irányult tehát az iparnak ez a része sem.

Ír az interjú-cikk arról, hogy miért nem kutatóintézeteket csábítunk ide... Tényleg, nem értem, hogy gondolja BPA, *hogyan ezzel lehet kezdeni?* Maga is bemutatja, hogy az autógyártásnál is csak fokozatosan jött később némi magasabb hozzá adott értékű termelés fejlesztése. De bocsánat: a kutatóintézettel kezdeni? Kikkel? Importáljunk ide szakembereket? Milyen bérrel? A hazaiaknak meg honnan legyen tapasztalata, ha nincs valahol termelés? Nem tudom, hogyan gondolta BPA, konkrétan...

Abban persze igaza van BPA-nak - publikációimban magam is írtam - , hogy az oktatásügy gyalázatos állapotban van. Abban volt már a szocialista rendszerben is, és a rendszerváltás után továbbra, egészen napjainkig. Az egészségügyben is csak nagy-sokára, és még felemásan ment a rendezés. (A kiszolgáló személyzet lemaradt... Pedig nélkülözhetetlenek, s ők is el tudnak menni... De ezen ágazatok elmaradásának mélyebb okairól –úgy tűnik - fogalma sincs... (Korábbi írásaiban bemutattam, hogy a szocialista ideológia nyomta le a bérszintjét az értelmiségnek, a forint bevezetésekor,...s azóta se lett itthon korrigálva teljesen, ez az ideológiai ostoba gonoszság.) Emellett látható, hogy ezek a területek minden volt szocialista országban – a rendszerfüggőség miatt! – háttérbe szorítottak, elmaradottak! Mai napig minden területen az utolsók közt vannak az EU-ban a volt KGST országok, és **mi a legutolsók, mindig!!!** Nem lehet ez pusztán kormányvakság... Szerintem egyértelműen a mi adós-helyzetünkéből fakad, amit cipelünk a hátunkon végtelen hosszú időn át..

Az viszont igaz, hogy az utóbbi 10 évben e területeken, főleg az oktatásügyben, *nem javult, hanem tovább romlott* a helyzet. A bérlémaradás is súlyos és az egyéb feltételek romlása, a pedagógusok önállóságának minimumra szorítása, adminisztratív túlterhelése. A pálya valóban elvesztette jelentős részben a vonzerejét...

Nos, itt BPA-nak igaza van. De, hogy ezen a jelenségen *tüntetéssel* kell, vagy lehet segíteni?! Megint csak nem gondol bele, hogy a gyurcsányi örökséget, a

hatalmas deficitet, az EU nem engedte meg *átmenetileg se* fenntartani. *Pénzt kellett kivonni a gazdaságból*, a hiány csökkentésére. S ezt úgy tudták megoldani, hogy *nem adtak* a nagy rendszereknek nemhogy a felzárkózáshoz, de a szinten tartáshoz se eleget... Tudott volna jobbat bárki? Mondjuk, maga, BPA?

Igaz, azt elismeri, hogy az Orbán kormány alatt *megállt a további eladósodás...* Sikerült belső forrásokból finanszírozni a hiányt. De milyen áron! Oktatásügy, egészségügy, nyugdíjrendszer... *Hisz éppen ezzel foglalkozott vonatkozó tanulmányunk* Botos Jóskával! Amit másfél éven át, senki nem mert leközölni!!!..Abból látszik, hogy magam is úgy vélem, tempót vesztett e kérdésben a kormány! 2015 körül *többet kellett volna ezekre a területekre adni...* Arról, hogy jött a Covid, azért persze nem a kormány tehet... S hogy utána ismét eladósodásba csúszunk.. Annak meg jelentős részben az amerikai kamatok, és az EU huzakodása, pénz visszatartása az oka. Arról egy szót se említ BPA, hogy a kényszerpálya végül is – többek között – az amerikai pénzügyi politika következménye számunkra. Az atlantisták sose akarnak szembe nézni Amerika hibáival...

Arról beszél továbbá BPA, hogy az EU-val „jóhiszeműen” kell tárgyalni. Ezen mit ért? Blikkfangosan hangzik. De mi a tartalma? Navracsics Tibornál szolidabb fideszest aligha találunk. Az viszont aligha jóhiszeműség kérdése, hogy engedjünk a migrációban, a gender-nyomásban, vagy az ukrán háború megítélésében. Vegyünk egy kicsivel több drága amerikai palagázt, vagy, végül is, mit tegyünk? Szállítsunk fegyvert? Helyeseljük esetleg a gázvezeték-rongálásokat?.. Nem egyedül vagyunk abban sem, hogy szeretnénk Kínával jó kapcsolatban lenni... és Macron se teljes mellszélességgel orosz-ellenes...

Említi a demográfiai problémát. Nem lehet nem elismerni, hogy van bizonyos eredménye a kormányszatnak. Minden korcsoportban nőtt-kicsit- a termékenység... Persze, magam is úgy vélem, ez messze nem elég, ezen a téren sem.

Amiről BPA **nem beszél** a kormány hibái között – mert kifejezetten csak az ágazati politikákra koncentrál –, az maga a **szubszidiaritás hiánya**. Azt a mértékű *központosítást*, amit a kormány megvalósít, aligha lehet támogatni. Természetesen az iparpolitika kérdése valóban központból kezelendő. De

számos területen viszi túlzásba a központi bürokráciát a kormány – az oktatásügyben is. Az ágazati politikát illetően az agrárium továbbra is csak lózungokkal támogatott. A hosszú távú tervezésben a vízgazdálkodás megoldásának szorgalmazása is gyenge pontja a kormánynak. A szövetkezések, felvásárló hálózatok elmaradása 30 éves bűn.

A szorosabban vett iparpolitikában viszont, úgy vélem, nehéz azt az álláspontot képviselni, amit BPA szorgalmaz, hogy ne a mai, hanem a jövő szükségleteire gondoljunk. Ez persze helyes lenne, ha bizonyos arányt tudunk tartani; de *a hosszú távú gondolkodás mindig tőkeigényes*. Hiszen a holnap és a holnapután közötti időt azért valahogy át kell hidalni. Hiába mondjuk, hogy ne targoncásokra, hanem információ technikusokra irányuljon a képzés, ha az előbbire *prompt igényük van* a már itt lévő cégeknek. Igen, kell a hosszú távú struktúrapolitikai gondolkodás. De ez feltétlenül arányok kérdése. Általánosságokat mondani könnyű. S ebben a fenti interjú nem szűkölködött...

Csongrád, 2023 szeptember